

soukromých investic a ukazují, že je nutno brzdit růst mezd proto, aby se vytvořily pro tyto investice dostatečné zdroje. Proti nim stojí liberální ekonomové, leví keynesovci, žádající podporu soukromé spotřeby a vyšší sociální výdaje. Autorka správně ukazuje, že tyto požadavky jsou v imperialistických zemích nerozlučně spojeny s bojem demokratických sil proti monopolům, což je ovšem v rámci kapitalismu možné jen v určitých mezích.

Nemalou předností knihy je, že dodržuje vyváženost mezi objektivním výkladem různých buržoazních teorií i jejich marxistickou kritikou. Ukazuje to na autorčiny široké znalosti i zvládnutí látky. Čtenář knihy se užitečně poučí o velmi důležité oblasti současné buržoazní ekonomické teorie, což má veliký význam v současném ideologickém boji.

Jiří Setinský

Critica marxista — nový dvoměsíčník ÚV IKS

Teoretičtí pracovníci Italské komunistické strany (IKS) se již delší dobu intenzivně zabývají studiem ekonomických, politických a sociálních důsledků mohutné kapitálové expanze, která zasáhla v posledních deseti letech celé italské hospodářství. Těmto otázkám věnovala IKS již řadu svých konferencí a seminářů. Zvláštní význam mají konference, které svolává a řídí *Institut Antonia Gramsciho* v Římě. Avšak i mimo rámec tohoto institutu rozvíjí IKS širokou diskusi o některých specifických otázkách ideologických, politických, ekonomických, sociálních i filosofických. Můžeme ji sledovat ve známých italských marxistických časopisech, zejména v měsíčníku *Società* a *Politica ed economia*; tuto tematiku převzal od počátku roku 1963 také nový dvoměsíčník IKS *Critica marxista*.

Rízení nového časopisu bylo svěřeno dvěma zkušeným a vzdělaným pracovníkům IKS *Luigi Longovi* a *Alessandru Natovi*, což jen podtrhuje význam, který novému časopisu ÚV IKS přikládá. Podle úvodních slov redakce v prvním čísle časopisu chce *Critica marxista* soustavně seznamovat čtenáře s aktuálními problémy mezinárodního dělnického hnutí a s problémy italských pracujících. V tomto smyslu plní časopis zároveň směrnic X. sjezdu IKS, a to v duchu Moskevského prohlášení z roku 1960.

V mnoha svých statích věnuje *Critica marxista* pozornost především otázkám mírové koexistence dvou světových soustav a společnému postupu mezinárodního proletariátu a všech pokrokových sil proti imperialismu. Zajímavá jsou zde zvláště zamyšlení nad ekonomickými a politickými důsledky kapitalistické integrace a úvahy o vývoji vzájemných vztahů mezi Italskou komunistickou stranou a druhou největší a nejstarší dělnickou stranou Itálie vůbec — Italskou socialistickou stranou (ISS). *Critica marxista* se zaměřuje také na nové formy třídního boje, jehož s úspěchem využívají pracující v kapitalistických zemích proti některým monopolistickým seskupením.

Již první ročník časopisu ukázal, že *Critica marxista* se svým obsahem i formou řadí mezi nejlepší současná periodika tohoto druhu v Itálii. Z velkého počtu zajímavých a kriticky zaměřených článků, statí a dalších příspěvků vybíráme některé zásadnější, které snad poskytnou čtenáři představu o obsahu i celkovém zaměření prvního ročníku.

V prvním čísle *Critica marxista* upoutá pozornost např. článek *Mario Alicata* nadepsaný *Koexistence a socialistický boj*. Stačlo zevrubně rozebírá otázku mírové koexistence socialismu a kapitalismu. Autor vychází z předpokladu, že tzv. koexistence neznamená a nikdy nemůže znamenat nějakou formu třídního smíru, ale naopak, pokládá ji za novou formu třídního boje. V této souvislosti Alicata kriticky analyzuje některé dogmatické názory čínských teoretiků, kteří se eklektickým výkladem klasiků marxismu-leninismu snaží dokumentovat tzv. teorii „světové revoluce“.

Proti způsobu polemiky KS Číny je rovněž zaměřena úvodní stať čtvrtého čísla časopisu. Pod názvem *Problémy a diskuse mezi komunistickými stranami* je zde kritizován způsob, jímž přistoupilo vedení KS Číny k diskusi o sporných otázkách mezinárodního dělnického hnutí. Autor stati se soustřeďuje zvláště na objektivní a subjektivní příčiny těchto rozporů; dovolává se slov soudruha Togliattiho a ve shodě s jeho názory konstatuje, že v posledních dvaceti letech marxistické myšlení značně zaostávalo při analýze a hodnocení nových činitelů, kteří ovlivňují současný vývoj dělnického hnutí v kapitalistických státech. Činští soudruzi buď tyto nové faktory vůbec neuznávají, případně je značně podceňují; to je hlavní subjektivní příčina rozporů s ostatními komunistickými a dělnickými stranami. V rozporu s historickou skutečností neuznává KS Číny ani objektivně existující rozdílnou úroveň revolučních procesů v různých částech světa a zamítá přirozeně také rozdíly v teoretických závěrech i v názorech na další politický a taktický vývoj revoluce. Přitom se KS Číny snaží vnucovat

celému dělnickému hnutí své ideologické a politické koncepce, a ohrožuje tak ideovou jednotu proletářských stran, ačkoliv se paradoxně této jednoty dovolává.

Otázkou vývoje vztahů mezi Italskou komunistickou stranou a Italskou socialistickou stranou se zabývá člen sekretariátu ÚV IKS *Giorgio Amendola* (č. 1, roč. 1963) ve stati nazvané *Jednota a autonomie v dělnické třídě*. Autor zde ukazuje na pozitivní úlohu ISS, kterou v italském dělnickém hnutí v minulosti sehrála. Amendola připomíná Leninův výrok z roku 1915, podle něhož tvořila ISS „šťastnou výjimku“ mezi dělnickými stranami západní Evropy, když se totiž distancovala od pravicových oportunistů. Svůj výklad Amendola dovádí až k přítčinám, jež později vedly ke vzniku Italské komunistické strany. Kladně hodnotí Amendola zvláště soudružské vztahy a jednotný postup, který obě dělnické strany zachovávaly, což nabylo mimořádného významu při společném boji proti fašismu a v národně osvobozeneckém boji za druhé světové války. Úzká spolupráce mezi IKS a ISS přinesla i v prvních poválečných letech řadu významných úspěchů všem italským pracujícím. V dalším kritizuje Amendola škodlivou politiku pravicového křídla ISS ohrožující jednotu dělnického hnutí, jež nakonec vedla i k rozštěpení Italské socialistické strany. V závěru svého článku dochází autor k názoru, že přes nepopiratelnou názorovou rozdílnost v některých ideologických otázkách existují mezi IKS a ISS i v budoucnosti reálné možnosti společného postupu. — K témuž závěru dochází také *Alfred Reichlin* (č. 4, roč. 1963) v článku nazvaném *Aspekty unitářské politiky s Italskou socialistickou stranou*.

Illuší pochopení ekonomického a politického vývoje v Itálii po druhé světové válce umožňuje také příspěvek *Amedea Grana* (č. 2, roč. 1963). Grano se ve svém článku zaměřuje nejen na příčiny kapitalistické expanze, ale odhaluje i její důsledky. Grano pečlivě rozebral údobí, v němž vstupila Itálie do Evropského hospodářského společenství. Kapitalistická integrace není nic jiného — říká Grano — než další posílení ekonomického potenciálu a politických zájmů největších monopolistických skupin všech zúčastněných států, a to celkem bez ohledu na reálné potřeby pracujících těchto zemí. Na příkladu Itálie autor dokazuje, že „hospodářský zákrak“ nepomohl italské společnosti vyřešit ani základní ekonomické, politické a sociální rozpory. Průvodní tendencí tohoto „zákraku“ je totiž na jedné straně hromadění nesmírných kapitálů, na druhé straně politika „zmrazování mezd“ za neustálého stoupání cen základních životních potřeb, služeb, nájmu atd., jimiž jsou postiženi především pracující. Nevyřešena zůstává zejména otázka radikální pozemkové reformy, jež by zmírnila tíživou situaci italského venkova, nevyřešeny jsou i problémy související s ekonomickou a sociální disproportionality mezi průmyslovým severem a zemědělským jihem včetně ostrovní části Itálie atd. Existující vysokou nezaměstnanost zvyšuje totiž také postupná likvidace drobných a středních výrobců, hlavně zemědělců. Jejím důsledkem je pak vysoké vystěhovalectví (dosahuje průměrně 350.000 lidí ročně), a to nejen do zámoří, ale i do některých evropských kapitalistických států; tyto skutečnosti charakterizují zcela zjevně skutečné postavení italského proletariátu.

Politickou situaci v Itálii přibližuje úvodní stať ve třetím čísle *Critica marxista* (roč. 1963). Autor stati se zabývá výsledky voleb konaných 28. dubna 1963 (je o nich zmínka též v dalších státech časopisu), v nichž Italská komunistická strana dosáhla velkých úspěchů (získala téměř 8 miliónů hlasů). Volby ukázaly, že IKS posílila své pozice nejen v tradičních volebních obvodech na severu země, ale získala také značný počet hlasů v jižních oblastech, jež byly dosud hlavní oporou stran pravicových, zejména klerikálů. Je jistě zajímavé, že IKS dovedla sjednotit i tak širokým měřítko zájmy různých společenských vrstev a tříd v Itálii, kdežto naopak politika vlád „levého středu“, jejímž cílem bylo rozbít jednotu dělnické třídy a oslabit vliv IKS v politickém životě země, utrpěla v dubnových volbách zjevnou porážku. Příspěvek *Giuseppe Chiaranta* (č. 3, roč. 1963) se v souvislosti s volbami zamýšlí nad politickým významem encykliky *Pacem in terris* zesnulého papeže Jana XXIII. Chiarante podrobuje encykliku kritickému rozboru; vyslovuje domněnku, že výsledek dubnových voleb byl též ovlivněn duchem encykliky, která vyjadřuje postoj vysokého katolického kléru k aktuálním otázkám společnosti.

Závěrečné dvojčíslo časopisu (5, 6, roč. 1963) je věnováno téměř výlučně současným problémům IKS. — Stati zde uveřejněné se dotýkají čtyř základních otázek: *za první* problémů politických stran v současné společnosti, a to nejdříve obecně (*Umberto Ceroni — Za teorii politické strany*) a revolučních stran zvláště (*Lucio Magri — Problémy marxistické teorie revoluční strany*); *za druhé* problému demokracie ve straně (*A. Natta a G. C. Pajetta — Demokratický centralismus v pojetí a ve zkušenostech italských komunistů*), *Valentino Gerrata — Formy a obsah demokracie v italských politických stranách*); *za třetí* problému vztahů mezi stranou a masami a vztahu strany k přeměně Itálie ze země agrární průmyslové v zemi průmyslové agrární (*Giorgio Amendola — Hnutí a organizace mas*, *Enrico Berlin-*

guer — *Postavení strany ve vztahu ke změnám italské společnosti*); konečně za čtvrté problémů *historiografie strany* (recenze děl a řada dokumentů pojednávajících o dějinách italských politických stran vůbec a IKS zvláště).

Uveřejněné stati jsou významným vodítkem nejen pro italské čtenáře, nýbrž i pro zahraniční zájemce o politický život; příspěvky totiž objasňují otázky spojené s tzv. *italskou cestou k socialismu*. Její základní koncepce spočívá ve vhodném využití specifických ekonomických, politických a sociálních podmínek v Itálii dělnickou třídou, k dosažení vytyčených politických cílů. Současně jsou uveřejněné články hodnotným příspěvkem k nastávající konferenci IKS, jež bude projednávat otázky organizace strany.

Autoři příspěvků kriticky hodnotí nové faktory, které ovlivnily teoretické koncepce i praktická opatření IKS. Z těchto nových činitelů vyzdvihují autoři zejména dva: je to především souhrn objektivních a subjektivních změn, k nimž došlo po druhé světové válce v zemích rozvinutého kapitalismu a jež podnítily zásadní změny v tradičních vztazích mezi ekonomikou a politikou a mezi státem a občanskou společností. Tyto změny, jak autoři tvrdí, vyžadují konstruktivní přepracování dosavadní strategie a taktiky dělnické třídy, a tedy i změnu charakteru úkolů její strany. Druhým důležitým faktorem je na jedné straně rostoucí vliv komunistických stran ve světě a na druhé straně překonání historické situace, v níž byl SSSR jedinou socialistickou zemí na světě; to vede nutně i k překonání forem prostředků boje, které dříve charakterizovaly mezinárodní komunistické hnutí.

Autoři stati zdůrazňují, že strana musí vždy používat strategie a taktiky odpovídající současnému vývoji kapitalismu. Strana musí neustále pronikat novým způsobem na pracoviště, do organizací společnosti, do volených zastupitelských orgánů i do státního aparátu, aby den ode dne mohla vytvářet další podmínky pro svůj postup; IKS musí být vždy (zejména v nynější fázi třídního boje), především stranou masovou, nesmí však ale nikdy přitom ztratit svůj třídní charakter. Autoři dále dokazují, že v určitém stadiu vývoje kapitalismu nepoužívá již dělnická třída k boji proti buržoazní nadvládě jen politickou stranu, strana však musí zůstat v tomto boji hlavním nástrojem dělnické třídy. Strana bojuje za socialistické řešení současné situace, a to znamená zajistit nejen chléb a práci, ale též vysoké tempo vývoje výroby, plánování hospodářství, řízení společnosti zabezpečující dále systém osobních, politických a kulturních svobod. Tento program nemá ovšem, jak autoři tvrdí, nic společného se sociáldemokratickým evolucionismem, ale předpokládá dobytí moci dělnickou třídou.

Nový časopis IKS dokumentuje tvůrčí charakter přístupu IKS k řešení závažných problémů vnitřní i mezinárodní politiky. Kritika marxista se stala jakousi tribunou, kde se tříbí teoretické názory i praktické zkušenosti vyplývající z těchto problémů. Tato skutečnost dosvědčuje, že IKS stojí pevně na pozicích tvůrčího antidogmatického marxismu, který přinesl italské komunistické straně, čítající dnes kolem dvou milionů členů, již řadu úspěchů. Vzhledem k tomu, že otázky strategie a taktiky strany jsou především bojištěm, na kterém se střetávají v současné době marxistické koncepce s dogmatickými názory, je nový časopis, který se těmito otázkami zabývá, významný nejen pro italské komunisty, ale současně i pro celé mezinárodní dělnické hnutí.

Renato Reichel

Průzkum uplatnění prémiové soustavy ve Sdružení podniků nábytkářského průmyslu

Ústřední výbor KSC vytvořil v roce 1963 aktiv složený z pracovníků vysokých škol a ze zástupců KV KSC a pověřil ho úkolem provést analýzu soustavy plánovitého řízení národního hospodářství. Provádění této analýzy má dvojí cíl: 1. zapojit ekonomickou teoretickou frontu do řešení zásadních otázek řízení, 2. zajistit ÚV KSC objektivní informace pro kritický rozbor současných forem řízení, pro zobecnění jejich kladů a záporů a pro určení dalších směrů vývoje soustavy řízení.

Za první téma pro zahájení práce aktivu byla zvolena analýza účinnosti prémiové soustavy; katedra politické ekonomie UJEP v Brně byla pověřena provedením této analýzy v rámci Sdružení podniků nábytkářského průmyslu (dále SPNP). Šlo o náročný úkol, neboť podniky a závody tohoto sdružení jsou rozmístěny na celém území CSSR a zaměstnávají desítky tisíc pracovníků. Organizační struktura nábytkářského průmyslu, jenž byl vytvořen a ještě se tvoří z několika velkých a z mnoha malých podniků a živností, je velmi roztržštěná, zahrnuje 11 podniků s 55 závody a s několika sty provozy a dílnami z velké části místně odločenými.

Šlo tedy o to omezit průzkum jen na některé podniky a závody a přitom do něho zahrnout